

SUAUGUSIŲ BROLIŲ IR SESERŲ, KURIŲ VIENAS (-A) PIKTNAUDŽIAUJA ALKOHOLIU, TARPUSAVIO SANTYKIŲ YPATUMAI

Ieva Aginskytė, Laima Bulotaitė

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Psichologijos institutas

Santrauka

Priklausomybė nuo alkoholio paveikia ne tik patį vartojantį asmenį, bet ir jo artimuosius. Pastarieji ilgą laiką išgyvena neigiamus jausmus, patiria stresą, nerimą. Priklausomų asmenų artimieji sulaukia mažai tyrėjų dėmesio. Ypač retai kalbama apie priklausomų nuo alkoholio asmenų brolius / seseris. Brolių / seserų ryšys yra unikalūs, trunkantis bene ilgiausiai per žmogaus gyvenimą, todėl svarbu išsiaiškinti, kaip alkoholio vartojimas paveikia jų santykius.

Tyrimo tikslas – atskleisti suaugusių brolių / seserų santykių ypatumus, kai vienas iš jų piktnaudžiauja alkoholiu.

Medžiaga ir metodai. Tyrime dalyvavo 119 asmenų (26 tyrimo dalyviai, turintys alkoholiu piktnaudžiaujantį (-čią) brolių / seserį, bei 93, kurių brolis / sesuo alkoholiu nepiktnaudžiauja). Vidutinis visų tyrime dalyvavusių tiriamųjų amžius – 24,34 metų (SD = 3,40). Brolių / seserų santykių ypatumams nustatyti naudotas „Suaugusių brolių / seserų santykių klausimynas“ (Stocker, Lanthier & Furman, 1997).

Rezultatai parodė, kad alkoholio vartojimas neigiamai veikė santykius, t. y. brolių / seserų, kurių vienas (-a) piktnaudžiauja alkoholiu, tarpusavio santykiai buvo šaltesni (mažiau emocinės paramos bei priėmimo), jie tarpusavyje buvo mažiau panašūs, lyginant su broliais / seserimis, kurių nė vienas nepiktnaudžiauja alkoholiu. Daugiau kivirčų tarp brolių / seserų nustatyta, kai alkoholiu piktnaudžiauvo moteris ir kai asmenys gydėsi dėl priklausomybės.

Reikšminiai žodžiai: broliai ir seserys, piktnaudžiavimas alkoholiu, tarpusavio santykiai.

ĮVADAS

Tyrinėti brolių ir seserų santykius įdomu dėl unikalios jų prigimties ir tai traukia tyrėjus, nes šis nesavonoriškai pasirinktas ryšys ilgai trunka, jame vienu metu glūdi ir stiprus troškimas konkuruoti, ir artumas [1]. Santykiai su broliais ir seserimis gali būti suskirstyti į stadijas, kurių metu atsiveria intensyvios emocijos – pavydas, pyktis, gobšumas, meilė ir geranoriškumas [2]. Visos šios emocijos gali pasireikšti bet kuriuo gyvenimo momentu skirtingu intensyvumu. Kitaip tariant, broliai ir seserys yra susieti visam gyvenimui ir balansuoja tarp įvairių emocijų bei palaikymo ir varžymosi. Brolių ir seserų ryšys veikiamas ir tokių veiksnių, kaip lytis, amžius, gimimo eiliškumas [3]. Seserų ryšys, lyginant su brolių ar brolio ir sesers, vertinamas kaip pats artimiausias, o brolių ryšys – kaip konfliktiškiausias [4]. Geri brolių ir seserų santykiai vaikystėje siejami su dalijimusi, bendradarbiavimu ir

empatija [5], vėliau paauglystėje tai turi įtakos santykių su bendraamžiais užmezgimui ir palaikymui, o konfliktai tarp jų siejami su problemomis mokykloje, patyčiomis ar net psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu [6]. Taigi brolių ir seserų santykių kokybė prisideda prie gebėjimo kurti kontaktą su kitais žmonėmis, esančiais už šeimos sistemos ribų. Deja, prasti brolių ir seserų santykiai gali skatinti įvairias vaiko ar paauglio elgesio problemas ir mokymosi sunkumus.

Tyrėjų dėmesio nestokoja ir suaugusių brolių bei seserų santykiai. Jei broliai ir seserys savo tarpusavio santykius vertina kaip gerus, tai leidžia puoselėti saugų emocinį vystymąsi bei kuria sveiką pasitikėjimą savimi [7, 8]. Priešingu atveju tai formuoja žemą pasitikėjimą savimi ir žaloja asmenybės vystymąsi [2]. Tyrimai liudija, kad pozityvūs brolių ir seserų santykiai paauglystėje turi įtakos didesniai pasitikėjimui savimi, akademinėi kompetencijai ir empatijai suaugystėje [9]. Emocinė parama, kurią broliai ir seserys teikia vieni kitiems, – reikšmingiausias tarpusavio bendravimo dalykas. Nustatyta, kad santykiai su broliais ir seserimis gali paveikti vaikų auginimą ir ryšio su partneriu artumą [2].

Adresas susirašinėti: Ieva Aginskytė
Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto
Psichologijos institutas
Universiteto g. 1, 01131 Vilnius
El. p. leva.aginskyte@gmail.com

Tiriami ir jau vidutinio bei senyvo amžiaus sulaukusiu brolių bei seserų santykiai. Apklausus apie 600 asmenų, kurių vidutinis amžius siekė 65 metus, paaiškėjo, kad vyresni tyrimo dalyviai pasižymėjo aukštais šilumos skalės ir žemais konfliktų su broliais / seserimis skalės įverčiais. Aukšti brolių / seserų konfliktų įverčiai buvo siejami su depresijos ir nerimo simptomais bei vienišumu, o aukšti šilumos įverčiai – su žemu vienišumo jausmu [10].

Nemažo tyrėjų dėmesio sulaukia brolių ir seserų santykių sąsajų su jų psichikos sveikata tyrimai. Konfliktai ir abejingumas brolių bei seserų santykiuose siejamas su didesniu jų depresijos indeksu [11], vieno iš brolių ar seserų elgesio sunkumai – su kito brolio ar sesers depresija [3]. Waldinger, Vailant & Orav (2007) teigia, kad brolių ir seserų santykiai – vienas iš seno žmogaus psichikos sveikatos būklę nuspėjančių veiksnių [12]. Tiriama brolio ar sesers autizmo [13], intelekto negalios [14] įtaka. Knecht, Hellmers & Jun (2015) atliko tyrimų, kuriuose buvo analizuojama brolio ar sesers lėtinė liga (vėžys, astma, diabetas ir kt.), metaanalizę [15]. Išskirtos 6 brolio / sesers lėtinės ligos poveikio sritys – emocinės patirtys, somatiniai nusiskundimai, raidos, šeimos, kasdienio gyvenimo patirtys brolio ar sesers ligos kontekste. Brolių ir seserų santykiai tiriami atsižvelgiant ir į tėvų skyrybas [16, 17].

Vis dėlto nepavyko aptikti tyrimų, analizuojančių brolių ir seserų santykius, kai vienas jų turi su alkoholio vartojimu susijusių problemų. Nemažai tyrėjų dėmesio skiriama tokių asmenų žmonoms, vaikams ir tėvams tirti. Rezultatai rodo, kad daugelis jų tampa netiesiogiai priklausomi ir pasižymi žema saviverite [15, 18], patiria daug nerimo [19–22], neigiamų emocijų [23, 24], turi bendravimo sunkumų [25, 26]. Priklausomų nuo alkoholio asmenų artimieji sulaukia dėmesio, tačiau reikia pripažinti, kad tokių asmenų broliai ir seserys yra pamiršti, tyrimų stokojama. Vos viename kitame tyrimo gilinamasi į asmenų, turinčių priklausomą brolių / seserį, psichologinę savijautą [27]. Broliai ir seserys, kaip ir kiti šeimos nariai, taip pat susiduria su brolio ar sesers priklausomybės pasekmėmis ir vienaip ar kitaip yra paveikti jo problemų. Brolių ir seserų ryšys yra unikalus, turintis nemažai įtakos gyvenime. Galima tik kelti prielaidas, su kokiomis problemomis susiduria priklausomų asmenų broliai / seserys, kaip pasikeičia jų tarpusavio santykiai.

Tyrimo tikslas – atskleisti suaugusių brolių ir seserų, kurių vienas piktnaudžiauja alkoholiu, tarpusavio santykių ypatumus.

TYRIMO MEDŽIAGA IR METODAI

Iš viso tyrime dalyvavo 119 asmenų, kurie patenka į jaunų suaugusiųjų (18–35 metai) amžiaus intervalą. Vidutinis visų tyrime dalyvavusių tiriamųjų amžius – 24,34 metų (SD = 3,40). Asmenys turėjo užpildyti anketą, kuri buvo pateikta internetu. Kvietimas dalyvauti tyrime platintas per socialinius tinklus bei bendradarbiaujant su savitarpio pagalbos grupe SAV (Suaugę alkoholikų vaikai). Apklausoje kvietėme dalyvauti asmenis, atitinkančius du kriterijus: amžius nuo 18 iki 35 metų ir turi brolių / seserį, kurio amžius 18–35 metai. Vėliau visi apklausti asmenys suskirstyti į dvi grupes pagal tai, ar jų brolis / sesuo piktnaudžiauja alkoholiu. Vienoje grupėje buvo 26 asmenys, turintys brolių / seserį, piktnaudžiaujantį (-čią) alkoholiu, kitoje – 93 asmenys, kurių brolis / sesuo nepiktnaudžiauja alkoholiu. Piktnaudžiaujantį (-čią) brolių / seserį turinčių asmenų amžiaus vidurkis 24,02 metų (SD = 4,99), o piktnaudžiaujančio (-ios) brolio / sesers neturinčių – 24,02 metų (SD = 2,75). 1 lentelėje pateikiami tiriamosios ir kontrolinės grupių demografiniai duomenys.

1 lentelė. Tyrimo dalyvių demografinės charakteristikos

Demografinės charakteristikos	Tiriamoji grupė		Kontrolinė grupė	
	n	%	N	%
Lytis				
Moteris	22	84,6	75	80,6
Vyras	4	15,4	18	19,4
Išsilavinimas				
Vidurinis	7	26,9	25	26,9
Aukštasis neuniversitetinis	4	15,4	16	17,2
Aukštasis universitetinis	13	50,0	51	54,8
Kita	2	7,7	1	1,1
Šeiminė padėtis				
Susituokęs (-usi)	6	23,1	13	14,0
Turi partnerį (-erę)	12	46,2	56	60,2
Išsiskyres (-usi)	1	3,8	2	2,2
Vienišas (-a)	7	26,9	22	23,7

Piktnaudžiaujančio alkoholiu brolio ar sesers amžiaus vidurkis 29 metai (SD = 5,15). Iš jų 7 moterys ir 19 vyrų. 2 lentelėje pateikiami piktnaudžiaujančio alkoholiu brolio ar sesers demografiniai duomenys.

2 lentelė. Piktnaudžiaujančio alkoholiu brolio ar sesers demografiniai duomenys

Demografinės charakteristikos	N	%
Išsilavinimas		
Vidurinis	12	46,2
Aukštasis neuniversitetinis	5	19,2
Aukštasis universitetinis	3	11,5
Kita	6	23,1
Šeiminė padėtis		
Susituokęs (-usi)	7	26,9
Turi partnerį (-erę)	9	34,6
Išsiskyres (-usi)	6	23,1
Vienišas (-a)	4	15,4

Specialiai šiam tyrimui buvo sukurta anketa.

Anketą sudarė du blokai. Pirmasis skirtas informacijai apie tiriamąjį ir jo brolių / seserį (lytis, amžius, šeiminių padėtis, išsilavinimas) bei tarpusavio santykius surinkti („Kaip dažnai matote vienas (-a) kitą per šventes arba šeimos susibūrimus?“, „Kaip dažnai matotės su broliu / seserimi?“). Antrasis klausimų blokas skirtas brolio / sesers problemoms dėl alkoholio vartojimo atskleisti. Tiriamiesiems buvo pateikti du klausimai, susiję su alkoholio vartojimu. Pirmasis klausimas „Ar Jūsų brolis / sesuo turi problemų dėl alkoholio vartojimo?“. Į šį klausimą atsakius teigiamai prašoma atsakyti į klausimą „Iš kokių požymių nusprendėte, kad jūsų brolis / sesuo turi problemų dėl alkoholio vartojimo?“. Pateikiami keli atsakymų variantai, pvz., gydėsi dėl priklausomybės; geria ir toliau, nors yra pasekmės (darbo praradimas, sveikatos pablogėjimai ir t. t.). Leidžiama pasirinkti kelis atsakymų variantus arba įrašyti savo atsakymą į tam skirtą vietą. Pagal atsakymus į šiuos du klausimus apklausti asmenys buvo priskiriami turinčių piktnaudžiaujančių (-čią) alkoholiu brolių / seserį grupei arba neturinčių piktnaudžiaujančio (-ios) alkoholiu brolio / sesers grupei. Taip pat asmuo turi atsakyti į klausimą apie savo gėrimo įpročius („Kaip dažnai pats (-i) vartojate alkoholį?“). Šiuo klausimu norėjome išsiaiškinti, ar apklausiamas asmuo pats neturi problemų dėl alkoholio vartojimo. Tokių asmenų mūsų tyrime nebuvo, todėl visų atsakymus galėjome įtraukti į tyrimą. Anketos bloko klausimai, susiję su alkoholio vartojimu, suformuluoti remiantis metodikomis, kuriomis vertinama alkoholio vartojimo rizika [28].

Suaugusių brolių / seserų santykių klausimynas (*Adult Sibling Relationship Questionnaire*, ASRQ), sukurtas amerikiečių psichologų Stocker, Lanthier ir Furman [29]. Taikant klausimyną vertinamas ne tik asmens elgesio ir jausmų, susijusių su broliu / seserimi, suvokimas, bet kartu ir brolio / sesers elgesys ir jausmai, susiję su respondentu. Pavyzdžiui, „Kaip dažnai brolis / sesuo Jus erzina?“, „Kaip dažnai Jūs erzinate brolių / seserį?“. Šis instrumentas skirtas jauniems suaugusiesiems (18–35 metai).

Klausimyne 81 teiginys. Jie sudaro 14 skalių: panašumo, artumo, kivirčių, prieraišumo, priešiško, žavėjimosi, varžymosi dėl motinos, emocinės paramos, rungtyniavimo, instrumentinės paramos, dominavimo, priėmimo, varžymosi dėl tėvo, žinių apie brolių / seserį. Šios skalės suformuoja 3 aukštesnio lygio faktorius: šilumos, konfliktų ir konkurencijos. Kiekvienas teiginys vertinamas pagal 5 balų Likerto

skalę („1“ žymi beveik niekada nepasitaikančią situaciją, o „5“ situaciją, kuri pasikartoja labai dažnai). Klausimai apie tėvus vertinami kitaip. Šiuose klausimuose „1“ žymi, kad tiriamasis yra dažniausiai laikomas mamos / tėvo numylėtiniu, o „5“ – brolis / sesuo dažniausiai yra numylėtinis.

Originalios amerikietiškos skalės patikimumas yra aukštas: visų skalių Cronbacho α vidurkis yra 0,86 (nuo 0,74 iki 0,92), o faktorių vidurkis – 0,93 (nuo 0,88 iki 0,97) [29]. Šiame tyrime taikytų skalių patikimumas ir klausimų skaičius pristatomi 3 ir 4 lentelėse.

Dauguma rezultatų skaičiuojama suvidurkinus skalių ir faktorių įverčius (nuo 1 iki 5). Kuo aukštesnis vidurkinis balas, tuo dimensijos išraiška yra aukštesnė. Išskyrus konkurencijos konstrukta, kur rezultatų įverčiai svyruoja nuo 0 (konkurencijos nebuvimo) iki 2 (maksimalios konkurencijos).

Gautas raštiškas autorių leidimas klausimyną versti ir naudoti šiame tyrime. Taikytas 2 vertėjų vertimas iš anglų į lietuvių kalbą. Atliktas ir bandomasis tyrimas (apklausti 4 asmenys) aiškinantis, ar visi teiginiai suprantami.

3 lentelė. ASRQ subskalių vidinis suderinamumas ir klausimų skaičius

Subskalės	Klausimų skaičius	Stocker, Lanthier & Furman (1997)	Šio tyrimo
		Cronbacho α	
Panašumas	4	0,83	0,86
Artumas	6	0,91	0,92
Kivirčiai	5	0,86	0,83
Prieraišumas	6	0,92	0,93
Prieštaravimas	6	0,90	0,74
Žavėjimasis	6	0,83	0,85
Varžymasis dėl motinos	6	0,85	0,83
Emocinė parama	6	0,90	0,92
Rungtyniavimas	6	0,85	0,82
Instrumentinė parama	6	0,76	0,76
Dominavimas	6	0,74	0,72
Priėmimas	6	0,88	0,85
Varžymasis dėl tėvo	6	0,89	0,88
Žinios	6	0,88	0,89

4 lentelė. ASRQ faktorių vidinis suderinamumas ir klausimų skaičius

Faktorius (didžiosios skalės)	Klausimų skaičius	Stocker, Lanthier & Furman (1997)	Šio tyrimo
		Cronbacho α	
Šiluma	46	0,97	0,95
Konfliktai	23	0,93	0,80
Konkurencija	12	0,88	0,84

Statistinei duomenų analizei atlikti taikyta SPSS programos 21 versija ir parametriniai kriterijai. Siekiant išsiaiškinti kontrolinės ir tiriamosios grupių brolių ir seserų santykių skirtumus naudotas Stjudento t kriterijus 2 nepriklausomoms imtims. Šis kriterijus taikytas ir skaičiuojant tiriamosios grupės santykių skirtumus pagal lytį bei gydymąsi dėl piktnaudžiavimo alkoholiu. Siekiant palyginti brolių ir seserų santykius pagal tiriamosios imties šeiminių padėčių, taikytas vienfaktorinės dispersinės analizės (ANOVA) kriterijus. Rezultatai laikomi reikšmingais, kai reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$.

REZULTATAI

Pirmiausia palyginome brolių ir seserų santykius grupėse, suskirstytose pagal tai, ar brolis / sesuo turi problemų dėl alkoholio vartojimo, ar ne (5, 6 lentelės). Tam naudotas Stjudento t kriterijus nepriklausomoms imtims. Rezultatai rodo, kad panašesni (panašiai mąsto ir renkasi panašų gyvenimo būdą), gauna ir suteikia daugiau emocinės paramos (palaiko, pralinksmina, padeda priimti sprendimus) bei priima vienas kitą (asmenybę, gyvenimo būdą ir sumanymus) tie asmenys, kurių brolis / sesuo neturi problemų dėl alkoholio vartojimo, lyginant su tiriamaisiais, kurių brolis / sesuo turi tokių problemų.

5 lentelė. Suaugusių brolių / seserų santykių klausimyno subskalių įverčių palyginimas pagal alkoholiu piktnaudžiaujančio brolio / sesers turėjimą

Subskalės	Brolis / sesuo piktnaudžiauja alkoholiu (n = 26)	Brolis / sesuo nepiktnaudžiauja alkoholiu (n = 93)	t	df	p
	M (SD)	M (SD)			
Panašumas	2,36 (0,69)	3,02 (0,87)	-3,58	117	0,001***
Artumas	2,65 (0,91)	3,08 (1,01)	-1,92	117	0,057*
Kivirčiai	2,53 (0,74)	2,55 (0,76)	-0,14	117	0,866
Prieraišumas	2,99 (0,96)	3,18 (1,07)	-0,82	117	0,416
Prieštaravimas	2,17 (0,65)	2,16 (0,69)	0,07	117	0,948
Žavėjimasis	3,02 (0,87)	3,31 (0,82)	-1,59	117	0,115
Emocinė parama	2,42 (0,96)	3,04 (1,04)	-2,77	117	0,007**
Rungtyniavimas	0,22 (0,18)	0,27 (0,16)	-1,46	117	0,148
Instrumentinė parama	0,41 (0,13)	0,44 (0,13)	-1,27	117	0,206
Dominavimas	0,24 (0,17)	0,25 (0,15)	-0,29	117	0,772
Varžymasis dėl mamos	-0,06 (0,36)	-0,15 (0,29)	1,03	79	0,305
Varžymasis dėl tėvo	-0,15 (0,37)	-0,18 (0,33)	0,23	60	0,818
Priėmimas	3,03 (0,63)	3,58 (0,76)	-3,39	117	0,001***
Žinios	2,87 (0,86)	3,24 (0,91)	-1,89	117	0,062*

Pastaba: statistiškai reikšmingi rezultatai paryškinti, **p < 0,01, ***p ≤ 0,001.

Šios dvi grupės skyrėsi pagal šilumos skalę. Šiltesni santykiai (labiau priimantys, palaikantys, panašesni) vyravo tarp tų brolių ir seserų, kurie nepiktnaudžiavo alkoholiu. Pagal *konfliktų* ir *konkurencijos* skalių įverčius grupės nesiskyrė.

Domėjomės, ar brolių ir seserų santykiai priklauso nuo piktnaudžiaujančiu alkoholiu asmens šeiminių padėties (7, 8 lentelės). Tam taikytas vienfaktorinės dispersinės analizės (ANOVA) kriterijus. Nustatyta, kad mažiausiai panašūs, t. y. mažiausiai panašų gyvenimo būdą rinkosi bei skirtingiau mąstė tie, kurių broliai / seserys, piktnaudžiaujantys alkoholiu, buvo išsiskyrę, lyginant su susituokusiais ir vienišais. Tam tikra statistinė tendencija matoma *emocinės* bei *instrumentinės* paramos, *priėmimo* bei *žinių* subskalėse. Išsiskyrę alkoholiu piktnaudžiaujantys asmenys gavo (ir patys teikė) mažiau savo brolių / seserų emocinio palaikymo bei praktinių patarimų, mažiau priėmė ir buvo priimti dėl savo sumanymų, asmenybės ir mažiau žinojo vienas apie kitą.

Lyginome brolių ir seserų santykius pagal brolio / sesers, kuris (-i) piktnaudžiauja alkoholiu, lytį (9, 10 lentelės). Taikytas Stjudento t kriterijus nepriklausomoms imtims. Skirtumų nustatyta tik *kivirčių* subskalėje. Tai rodo, kad broliai / seserys daugiau pykosi, kritikavo ir nesutarė vieni su kitais, kai alkoholiu piktnaudžiavo sesuo. *Šilumos*, *konfliktų* ir *konkurencijos* skalių įverčiai nesiskyrė.

Palyginome brolių ir seserų santykius pagal tai, ar alkoholiu piktnaudžiaujantis brolis / sesuo gydėsi dėl alkoholio priklausomybės ar ne (11, 12 lentelės). Taikytas Stjudento t kriterijus nepriklausomoms imtims. Nustatyta, kad daugiau kivirčių (pykčių, kritikos ir nesutikimo vienas su kitu) buvo tarp priklausomybę besigydyusių brolių / seserų. *Šilumos*, *konfliktų* ir *konkurencijos* skalių įverčiai nesiskyrė.

6 lentelė. Suaugusių brolių ir seserų santykių klausimyno skalių įverčių palyginimas pagal alkoholiu piktnaudžiaujančio brolio / sesers turėjimą

Skalės	Brolis / sesuo piktnaudžiauja alkoholiu (n = 26)	Brolis / sesuo nepiktnaudžiauja alkoholiu (n = 93)	t	df	p
	M (SD)	M (SD)			
Šiluma	2,75 (0,69)	3,17 (0,80)	-2,44	117	0,016*
Konfliktai	2,10 (0,58)	2,16 (0,59)	-0,46	117	0,649
Konkurencija	-0,08 (0,32)	-0,13 (0,27)	0,63	54	0,534

Pastaba: statistiškai reikšmingi rezultatai paryškinti, *p < 0,05.

7 lentelė. Brolių ir seserų santykių subskalių įverčių palyginimas pagal alkoholiu piktnaudžiaujančio asmens šeiminių padėtį

Subskalės	Susituokę (n = 7)	Turi partnerį (-erę) (n = 9)	Išsiskyre (n = 6)	Vieniši (n = 4)	F	df	p
	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)			
Panašumas	2,68 (0,77)	2,39 (0,57)	1,71 (0,37)	2,69 (0,70)	3,30	25	0,039*
Artumas	2,76 (1,11)	2,81 (0,77)	2,06 (0,89)	3,00 (0,76)	1,21	25	0,329
Kivirčiai	2,57 (0,57)	2,58 (0,80)	2,57 (1,07)	2,30 (0,42)	0,139	25	0,935
Prierašumas	3,02 (1,12)	3,09 (0,82)	2,33 (0,88)	3,67 (0,82)	1,77	25	0,183
Prieštaravimas	2,29 (0,77)	2,11 (0,70)	2,17 (0,66)	2,13 (0,53)	0,09	25	0,964
Žavėjimasis	3,00 (0,84)	2,93 (0,76)	2,72 (1,12)	3,80 (0,42)	1,41	25	0,266
Emocinė parama	2,33 (0,96)	2,67 (0,94)	1,67 (0,72)	3,13 (0,76)	2,60	25	0,079*
Rungtyniavimas	2,00 (0,89)	1,60 (0,70)	1,72 (0,62)	2,04 (1,32)	0,43	25	0,731
Instrumentinė parama	2,48 (0,86)	2,98 (0,56)	2,14 (0,63)	3,08 (0,75)	2,40	25	0,092*
Dominavimas	0,27 (0,17)	0,28 (0,18)	0,19 (0,20)	0,20 (0,17)	0,44	25	0,729
Varžymasis dėl mamos	1,08 (0,86)	0,36 (0,56)	1,03 (0,82)	0,83 (0,94)	1,24	19	0,328
Varžymasis dėl tėvo	-0,12 (0,44)	-0,22 (0,24)	-0,18 (0,46)	-0,09 (0,30)	0,07	15	0,978
Priėmimas	3,10 (0,58)	3,06 (0,49)	2,56 (0,81)	3,54 (0,32)	2,36	25	0,099*
Žinios	2,88 (0,74)	3,26 (0,74)	2,11 (1,02)	3,08 (0,40)	2,75	25	0,067*

Pastaba: statistiškai reikšmingi rezultatai paryškinti, *p < 0,05.

8 lentelė. Brolių ir seserų santykių skalių įverčių palyginimas pagal alkoholiu piktnaudžiaujančio asmens šeiminių padėtį

Skalės	Susituokę (n = 7)	Turi partnerį (-erę) (n = 9)	Išsiskyre (n = 6)	Vieniši (n = 4)	F	df	p
	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)			
Šiluma	2,78 (0,68)	2,90 (0,59)	2,16 (0,72)	3,25 (0,34)	2,81	25	0,063
Konfliktai	2,21 (0,65)	2,08 (0,62)	2,04 (0,68)	2,03 (0,40)	0,11	25	0,953
Konkurencija	0,66 (0,54)	0,42 (0,46)	0,43 (0,44)	0,37 (0,62)	0,26	13	0,856

9 lentelė. Piktnaudžiaujančių alkoholiu moterų ir vyrų santykių su broliais / seserimis klausimyno subskalių įverčių palyginimas

Subskalės	Vyrai (n = 19)	Moterys (n = 7)	t	df	p
	M (SD)	M (SD)			
Panašumas	2,37 (0,66)	2,32 (0,83)	-0,15	24	0,881
Artumas	2,63 (0,86)	2,71 (1,10)	0,20	24	0,842
Kivirčiai	2,35 (0,71)	3,03 (0,58)	2,26	24	0,033*
Prierašumas	3,02 (0,94)	2,90 (1,10)	-0,26	24	0,798
Prieštaravimas	2,17 (0,66)	2,19 (0,69)	0,08	24	0,936
Žavėjimasis	2,94 (0,91)	3,24 (0,75)	0,78	24	0,445
Emocinė parama	2,49 (1,03)	2,21 (0,78)	-0,65	24	0,524
Rungtyniavimas	1,69 (0,85)	2,10 (0,69)	1,12	24	0,275
Instrumentinė parama	2,72 (0,76)	2,52 (0,78)	-0,58	24	0,567
Dominavimas	0,23 (0,17)	0,29 (0,17)	0,90	24	0,377
Varžymasis dėl mamos	0,67 (0,77)	1,17 (0,72)	1,28	18	0,218
Varžymasis dėl tėvo	-0,16 (0,39)	-0,14 (0,38)	0,12	14	0,909
Priėmimas	3,09 (0,67)	2,86 (0,52)	-0,82	24	0,420
Žinios	2,82 (0,94)	2,98 (0,63)	0,39	24	0,697

Pastaba: statistiškai reikšmingi rezultatai paryškinti, *p < 0,05.

10 lentelė. Brolių ir seserų santykių skalių įverčių palyginimas pagal alkoholiu piktnaudžiaujančio asmens lytį

Skalės	Vyrai (n = 19)	Moterys (n = 7)	t	df	p
	M (SD)	M (SD)			
Šiluma	2,76 (0,71)	2,72 (0,68)	-0,13	24	0,896
Konfliktai	2,00 (0,56)	2,35 (0,61)	1,38	24	0,182
Konkurencija	0,46 (0,48)	0,58 (0,47)	0,46	12	0,656

11 lentelė. Brolių ir seserų santykių subskalių įverčių palyginimas pagal gydymąsi dėl priklausomybės nuo alkoholio

Subskalės	Gydėsi (n = 9)	Nesigyždė (n = 17)	t	df	p
	M (SD)	M (SD)			
Panašumas	2,11 (0,65)	2,49 (0,69)	-1,34	24	0,194
Artumas	2,56 (0,83)	2,71 (0,97)	-0,39	24	0,698
Kivirčiai	2,96 (0,66)	2,31 (0,69)	2,34	24	0,029*
Prierašumas	2,65 (0,85)	3,17 (1,00)	-1,32	24	0,198
Prieštaravimas	2,43 (0,54)	2,04 (0,68)	1,45	24	0,155
Žavėjimasis	2,90 (0,79)	3,09 (0,92)	-0,55	24	0,587
Emocinė parama	2,11 (0,75)	2,58 (1,03)	-1,19	24	0,245
Rungtyniavimas	1,91 (0,74)	1,75 (0,88)	0,47	24	0,640
Instrumentinė parama	2,43 (0,67)	2,80 (0,78)	-1,20	24	0,242
Dominavimas	0,27 (0,21)	0,23 (0,16)	0,61	24	0,551
Varžymasis dėl mamos	1,19 (0,78)	0,53 (0,67)	2,02	18	0,058
Varžymasis dėl tėvo	-0,05 (0,35)	-0,25 (0,39)	1,11	14	0,285
Priėmimas	3,02 (0,54)	3,03 (0,69)	-0,04	24	0,968
Žinios	2,69 (0,62)	2,96 (0,96)	-0,77	24	0,446

Pastaba: statistiškai reikšmingi rezultatai paryškinti, *p < 0,05.

12 lentelė. Brolių ir seserų santykių skalių įverčių palyginimas pagal gydymąsi dėl priklausomybės nuo alkoholio

Skalės	Gydėsi (n = 9)	Nesigyždė (n = 17)	t	df	p
	M (SD)	M (SD)			
Šiluma	2,56 (0,50)	2,85 (0,76)	-1,05	24	0,306
Konfliktai	2,34 (0,63)	1,97 (0,53)	1,56	24	0,132
Konkurencija	0,57 (0,56)	0,41 (0,31)	0,63	12	0,544

REZULTATŲ APTARIMAS

Brolių / seserų santykiai, kai vienas iš jų piktnaudžiauja alkoholiu, mažai tirti. Todėl gautus rezultatus aptarsime remdamiesi brolių ir seserų santykių krizinėse situacijose tyrimų rezultatais. Pavyzdžiui, Voorpostel, van del Lippe ir Flap (2012) nagrinėjo brolių ir seserų santykius, kai jie išgyveno krizę (skyrybas, fizinę negalią, prievartą, priklausomybę ar pan.) [30]. Rezultatai parodė, kad praeityje neigiamus įvykius išgyvenusių asmenų santykiai su broliais ir seserimis buvo mažiau aktyvūs ir palaikantys, labiau įtempti ir konfliktiškesni. Šio tyrimo rezultatai tai pavirtina – broliai ir seserys, kurių vienas (-a) piktnaudžiauja alkoholiu, pasižymėjo žemesniais *šilumos* skalės įverčiais. Tai liudija apie mažiau priimančius bei emociškai paremiančius tarpusavio santykius ir menkesnį tarpusavio panašumą nei kontrolinėje grupėje. Incerti, Henderson-Wilson ir Dunn (2014) nagrinėjo alkoholiu piktnaudžiaujančių brolių / seserų santykius [31]. Pastebėta, kad dalies tiriamųjų brolio / sesers alkoholio vartojimas pablogino santykius: atsirado nepasitikėjimas, paslaptys, neviltis, nuvertinimas. Autoriai daro išvadą, kad piktnaudžiavimas alkoholiu didina tiek artimųjų, tiek pačių vartojančių asmenų įtampą, o tai mažina pasitenkinimą tarpusavio santykiais.

Šeiminės padėties ir santykių su artimaisiais analizė pateikia nevienareikšmių rezultatų. Literatūros apžvalga parodė, kad vienu atveju susituokę asmenys, o kitu – vieniši yra labiau linkę bendrauti su artimaisiais, draugais, kaimynais, tai gali lemti ir geresnę santykių kokybę [32]. Mūsų tyrime susituokę, antrą pusę turintys ar vieniši alkoholiu piktnaudžiaujantys asmenys nuo išsiskyrusių statistiškai reikšmingai skyrėsi tik *panašumų* subskalėje. Apie prastesnius išsiskyrusių asmenų santykius su broliais / seserimis liudija ir kitų subkalių įverčių tendencijos, nors skirtumai tarp grupių ir nebuvo statistiškai reikšmingi. Kad paaiškintume šiuos rezultatus, vėl pasitelksime brolių ir seserų santykių bei piktnaudžiaujančių alkoholiu asmenų ir jų šeimos narių tyrimų rezultatus. Tyrimai liudija, kad išsiskyrę asmenys patiria daugiau psichikos sveikatos problemų, o tai kelia sunkumų bendraujant su kitais artimaisiais [33]. Piktnaudžiavimas alkoholiu kelia grėsmę visų šeimos narių psichikos sveikatai ir pasekmės jaučiamos net nutraukus santuoką. Sutuoiktinių psichikos sveikatos būklės po skyrybų analizė parodė, kad porų, kurios piktnaudžiavo alkoholiu, psichikos sveikatos problemos sprendėsi lėčiau nei tų porų, kuriose nebuvo piktnaudžiaujama alkoholiu [34]. Šio ir panašių

tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad skyrybos ir piktnaudžiavimas alkoholiu kelia nemažai psichikos sveikatos problemų, kurios gali veikti santykius ir su kitais svarbiais žmonėmis.

Tiriant piktnaudžiavimo alkoholiu ir agresijos raišką pastebima, kad alkoholio pavartojusios moterys labiau nei vyrai linksta į verbalinę agresiją, o vyrai – į fizinę [35, 36]. Tuo galima aiškinti ir mūsų gautus rezultatus – broliai / seserys daugiau kivirčijosi, kai alkoholiu piktnaudžiavo moteris. Mūsų tyrime kivirčiai, į kurių apibūdinimą įeina pykčiai, kritika ir nesutarimai, gali būti verbalinės agresijos dalis.

Rezultatų analizė atskleidė, kad dažnesni kivirčiai būdingi tiems broliams / seserims, kurie gydėsi dėl priklausomybės. Tokius rezultatus būtų galima aiškinti netiesiogine priklausomybe, kuri dažnai būdinga priklausomo asmens šeimos nariams [20, 37]. Siekiant, kad pagerėtų santykiai, reikia ne tik priklausomo asmens pastangų ir gijimo, bet ir jo artimųjų pagalbos [38]. Deja, artimieji neretai galvoja, jog jie patys neturi problemų, o vienintelė problema – jų artimojo priklausomybė nuo alkoholio. Tyrimai rodo, kad kai artimieji nepakankamai suvokia priklausomybės ligą, išreiškia tuo atžvilgiu daug neigiamų emocijų, santykiai su artimuoju prastėja, kartu didėja tikimybė, kad priklausomas asmuo vėl pradės piktnaudžiauti alkoholiu [39]. Tyrimai rodo, kad vieno šeimos nario priklausomybė nuo alkoholio sukelia sumaištį šeimos sistemoje. Artimieji, nežinodami, kaip elgtis su priklausomu asmeniu tiek jam piktnaudžiaujant alkoholiu, tiek jau pradėjus gydytis nuo priklausomybės, dažnai elgiasi netinkamai. Netinkamas jų elgesys (nepasitikėjimas, priekaištai, grasinimai ir pan.) gali skatinti priklausomą asmenį toliau vartoti ar net atkristi po gydymosi [40, 41].

Mūsų atlikto tyrimo rezultatai leidžia kelti prielaidą, kad broliai / seserys dažnai nesupranta priklausomybių gydymo esmės. Santykiai su broliais / seserimis, kurie gydėsi nuo priklausomybės, yra prastesni nei tų, kurie piktnaudžiauja alkoholiu, bet nesigydė dėl priklausomybės.

Apie tai liudija daugiau kivirčių, lyginant su grupe, kurioje broliai / seserys nesigydė nuo priklausomybės. Tai galima aiškinti tuo, kad šeimos nariai jaučia pyktį ar net gėdą, jog jų šeimos narys gydosi nuo priklausomybės. Šeimos narių jaučiamą gėdą bei pyktį konstatuoja ir kiti autoriai, tiriantys priklausomų asmenų šeimos narius [42–44].

Norėtume akcentuoti šio tyrimo praktinę reikšmę. Mūsų gauti rezultatai rodo, kad vieno asmens šeimoje piktnaudžiavimas alkoholiu paveikia ne tik

artimiausius asmenis (tėvus, vyrą / žmoną ar vaikus), bet ir jų brolius / seseris. Priklausomų nuo alkoholio asmenų broliams / seserims, kaip ir kitiems artimiesiems, kyla didesnė psichologinių ir psichikos sveikatos problemų rizika. Todėl tiek rūpinantis visuomenės psichikos sveikata, tiek konsultuojant ar gydant priklausomus nuo alkoholio asmenis nereikia pamiršti ir šios grupės. Tinkama ir laiku suteikta psichologinė parama bei pagalba ne tik išsaugos ir sustiprins šių asmenų psichikos sveikatą, bet ir padės priklausomybę besigydančiam ar jau nuo jos sveiktančiam šeimos nariui.

Norime paminėti ir šio tyrimo ribotumus. Neturime duomenų, ar tiriamieji, kurių brolis / sesuo piktnaudžiauja alkoholiu, dėl šios problemos ieškojo ir gavo pagalbą. Ši informacija galėtų padėti paaiškinti gautus rezultatus. Neaišku ir tai, ar priklausomybę gydęsi asmenys dabar tebevaruoja alkoholį. Tai padėtų geriau suprasti santykius su priklausomybę besigydžiusiais artimaisiais. Ribotumu laikome ir tiriamosios imties dydį – 26 asmenys. Ateities

tyrimuose būtų galima praplėsti šios imties amžiaus ribas (tirti ne tik jaunos suaugusiuosius) ir įtraukti kitų priklausomybių (nuo narkotikų, kompiuterinių žaidimų ir pan.) turinčius asmenis.

IŠVADOS

1. Asmenys, kurių brolis / sesuo piktnaudžiauja alkoholiu, yra mažiau panašūs su broliu / seserimi, mažiau jį priimantys ir priimami brolio / sesers, gauna ir teikia mažiau emocinės paramos, be to, jų bendravime mažiau šilumos nei tarp brolių / seserų, kurie nepiktnaudžiauja alkoholiu.
2. Santykiai su piktnaudžiuojančiu alkoholiu broliu / seserimi yra prastesni, kai pastarieji yra išsiskyrę.
3. Kai alkoholiu piktnaudžiavo moteris (sesuo), tarp brolių / seserų buvo daugiau konfliktų, nei kai alkoholiu piktnaudžiavo vyras (brolis).
4. Kivirčų tarp brolių ir seserų buvo daugiau tais atvejais, kai vienas iš jų gydėsi nuo priklausomybės.

Straipsnis gautas 2020-03-23, priimtas 2020-04-22

Literatūra

1. Fortuna K, Roisman G, Haydon K, Groh A, Holland A. Attachment States of Mind and the Quality of Young Adults' Sibling Relationships. *Developmental psychology*. 2011;47(5):1366-1377. DOI: 10.1037/a0024393.
2. Stadnicka-Dmitriew Z, Maciejewska-Sobczak B, Skrzypiek K. (Eds.). *Siblings : Envy and Rivalry, Coexistence and Concern*. 2014. London: Routledge.
3. Feinberg ME, Solmeyer AR, McHale SM. The Third Rail of Family Systems: Sibling Relationships, Mental and Behavioral Health, and Preventive Intervention in Childhood and Adolescence. *Clinical Child and Family Psychology Review*. 2012;15(1):43-57. DOI: 10.1007/s10567-011-0104-5.
4. Kim JI, McHale S, Osgood DW, Crouter AC. Longitudinal Course and Family Correlates of Sibling Relationships From Childhood Through Adolescence. *Child Development*. 2006;77(6):1746-1761. Available from: <<http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00971.x>>.
5. Pike A, Oliver BR. Child behavior and sibling relationship quality: A cross-lagged analysis. *Journal of Family Psychology*. 2017;31(2):250-255. Available from: <<http://dx.doi.org/10.1037/fam0000248>>.
6. McHale SM, Updegraff K, Whiteman SD. Sibling Relationships and Influences in Childhood and Adolescence. *Journal of Marriage and Family*. 2012;74(5):913-930. Available from: <<https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.01011.x>>.
7. Burbidge J, Minnes P. Relationship Quality in Adult Siblings with and without Developmental Disabilities. *Family Relations*. 2014;63:148-162. DOI: 10.1111/fare.12047.
8. Hamwey MK, Rolan EP, Jensen A, Whiteman SD. "Absence makes the heart grow fonder": A qualitative examination of sibling relationships during emerging adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2018;36(8):2487-2506. Available from: <<https://doi.org/10.1177/0265407518789514>>.
9. Conger KJ, Little WM. Sibling Relationships During the Transition to Adulthood. *Child Development Perspectives*. 2010;4(2):87-94. DOI: 10.1111/j.1750-8606.2010.00123.x.
10. Stocker CM, Gilligan M, Klopach ET, Conger KJ, Lanthier RP, et al. Sibling relationships in older adulthood: Links with loneliness and well-being. *Journal of Family Psychology*. 2020;34(2):175-185.
11. Cicirelli VG. Feelings of attachment to siblings and well-being in later life. *Psychology and Aging*. 1989;4(2):211-216.
12. Waldinger RJ, Vaillant GE, Orav EJ. Childhood Sibling Relationships as a Predictor of Major Depression in Adulthood: A 30-Year Prospective Study. *The American Journal of Psychiatry*. 2007;164:949-54. DOI: 10.1176/appi.ajp.164.6.949.
13. Meadan H, Stoner JB, Angell ME. Review of literature related to the social, emotional, and behavioral adjustment of siblings of individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*. 2010;22(1):83-100.
14. Doody MA, Hastings RP, O'Neil S, Grey IM. Sibling relationships in adults who have siblings with or without intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*. 2010;31(1):224-231.
15. Knecht C, Hellmers C, Jun SB. The Perspective of Siblings of Children With Chronic Illness: A Literature Review. *Journal of Pediatric Nursing*. 2015;30(1):102-116. Available from: <<https://doi.org/10.1016/j.pedn.2014.10.010>>.
16. Poortman AR, Voorpostel M. Parental Divorce and Sibling Relationships: A Research Note. *Journal of Family Issues*. 2010;30(1):74-91. DOI: 10.1177/0192513X08322782.
17. Shumaker DM, Miller C, Ortiz C, Deutsch R. The forgotten bonds: The assessment and contemplation of sibling attachment in divorce and parental separation. *Family Court Review*. 2011;49(1):46-58. Available from: <<https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2010.01352.x>>.
18. Stanley S. Co-dependency: Personality correlates in spouses of alcoholics. *Indian Journal of Social Work*. 2004;65:213-226. Available from: <<http://ijsw.tiss.edu/greenstone/collect/ijsw/index/assoc/HASH01ad/bbe14af0.dir/doc.pdf>>.
19. Dawson DA, Grant BF, Chou SP, Stinson FS. The impact of partner alcohol problems on women's physical and mental health. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*. 2007;68(1):66-75. DOI: 10.15288/ajsad.2007.68.66.
20. Askian P, Krauss SE, Baba M, Kadir RA, Sharghi HM. Characteristics of Co-Dependence Among Wives of Persons with Substance Use Disorder in Iran. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2016;14(3):268-283. DOI: 10.1007/s11469-016-9631-0.

21. Callinan S, Rankin G, Room R, Stanesby O, Rao G, et al. Harms from a partner's drinking: an international study on adverse effects and reduced quality of life for women. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*. 2019;45(2):170-178. DOI: 10.1080/00952990.2018.1540632.
22. Omkarappa DB, Rentala S. Anxiety, depression, self-esteem among children of alcoholic and nonalcoholic parents. *Journal of Family Medicine and Primary Care*. 2019;8(2):604-609. DOI: 10.4103/jfmpc.jfmpc_282_18.
23. Usher K, Jackson D, O'Brien L. Shattered dreams: parental experiences of adolescent substance abuse. *International Journal of Mental Health Nursing*. 2007;16(6):422-430. DOI: 10.1111/j.1447-0349.2007.00497.x.
24. Sharma N, Sharma N, Ghai S, Basu D, Kumari D, et al. Living with an alcoholic partner: Problems faced and coping strategies used by wives of alcoholic clients. *Industrial Psychiatry Journal*. 2016;25(1):65-71. DOI: 10.4103/0972-6748.196053.
25. Haverfield MC, Theiss JA, Leustek J. Characteristics of Communication in Families of Alcoholics. *Journal of Family Communication*. 2016;16(2):111-127. Available from: <https://doi.org/10.1080/15267431.2016.1146284>.
26. Ravindran OS, Hima K, Natarajan S, Sathianathan R. Behavioral problems and temperamental characteristics among children in alcoholic families. *Journal of Mental Health and Human Behaviour*. 2018;23(1):52-56. DOI: 10.4103/jmhbb.jmhbb_2_18.
27. Howard KN, Heston J, Key CM, McCrory E, Serna-McDonald C, et al. Addiction, the Sibling, and the Self. *Journal of Loss and Trauma*. 2010;15(5):465-479. DOI: 10.1080/15325024.2010.508359.
28. Janonienė R, Radzevičiūtė I, Ivanauskienė R, Veryga A. Trumposios intervencijos: alkoholio vartojimo įpročių patikros ir pagalbos teikimo rekomendacijos. Metodinės rekomendacijos. Higienos institutas. 2016.
29. Stocker CM, Lanthier RP, Furman W. Sibling relationships in early adulthood. *Journal of Family Psychology*. 1997;11(2):210-221.
30. Voorpostel M, van del Lippe T, Flap H. For better or worse: Negative life events and sibling relationships. *International Sociology*. 2012;27(3):330-348. Available from: <https://doi.org/10.1177/0268580911423051>.
31. Incerti L, Henderson-Wilson C, Dunn M. Challenges in the family: Problematic substance use and sibling relationships. *Family Matters*. 2014;96:29-38. Available from: <https://search.informit.com.au/fullText;dn=273349818773525;res=IELFSC>.
32. Sarkisian N, Gerstel N. Does singlehood isolate or integrate? Examining the link between marital status and ties to kin, friends, and neighbors. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2016;33(3):361-384. Available from: <https://doi.org/10.1177/0265407515597564>.
33. Bracke PF, Colman E, Symoens SAA, Praag LV. Divorce, divorce rates, and professional care seeking for mental health problems in Europe: a cross-sectional population-based study. *BMC Public Health*. 2010;10(224):1-12. Available from: <https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-224>.
34. Rognmo K, Torvik FA, Idstad M, Tambs K. More mental health problems after divorce in couples with high pre-divorce alcohol consumption than in other divorced couples: results from the HUNT-study. *BMC Public Health*. 2013;13:852. Available from: <https://doi.org/10.1186/1471-2458-13-852>.
35. Björkqvist K. Gender differences in aggression. *Current Opinion in Psychology*. 2019;19:39-42. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.030>.
36. Testa M, Derrick JL. A Daily Process Examination of the Temporal Association Between Alcohol Use and Verbal and Physical Aggression in Community Couples. *Psychology of Addictive Behaviors*. 2014;28(1):127-138.
37. Vederhus JK, Kristensen Q, Timko C. How do psychological characteristics of family members affected by substance use influence quality of life? *Quality of Life Research*. 2019;28(8):2161-2170. Available from: <https://doi.org/10.1007/s11136-019-02169-x>.
38. Ahmad-Abadi FK, Maarefvand M, Hakimeh A, Hosseinzadeh S, Abbasi M, Khubchandani J. Effectiveness of Satir-Informed Family-Therapy on the Codependency of Drug Dependents' Family Members in Iran: A Randomized Controlled Trial. *Journal of Evidence-Informed Social Work*. 2017;14:45-56. DOI: 10.1080/23761407.2017.1331147.
39. Atadokht A, Hajloo N, Karimi M, Narimani M. The Role of Family Expressed Emotion and Perceived Social Support in Predicting Addiction Relapse. *International Journal of High Risk Behaviours & Addiction*. 2015;4(1). DOI: 10.5812/ijhrba.21250.
40. Csiernik R, Rowe WS. (Eds.). Responding to the Oppression of Addiction. 2010. *Canadian Social Work Perspectives*.
41. Shumway ST, Schonian S, Bradshaw S, Hayes ND. A Revised Multifamily Group Curriculum: The Need for Family Member Recovery from Addiction. *Journal of Groups in Addiction & Recovery*. 2017;12(4):260-283. Available from: <https://doi.org/10.1080/1556035X.2017.1348281>.
42. Daley DC. Family and social aspects of substance use disorders and treatment. *Journal of Food and Drug Analysis*. 2013;21(4):S73-S76. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.jfda.2013.09.038>.
43. Rusnakova M. Codependency of the members of a family of an alcohol addict. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2014;132:647-653. DOI: 10.1016/j.sbspro.2014.04.367.
44. Kaliatkaitė J, Bulotaitė L, Pajarskienė B. Priklausomų nuo alkoholio vyrų žmonių psichologinės savijautos rodikliai ir jų sąsajos su savigalbos grupių lankymu. *Visuomenės sveikata*. 2010;2(49):51-59. Prieiga per internetą: <http://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2010.2(49)/Kaliatkaite_2010_2.pdf>.

The relationship characteristics of adult siblings of whom one has alcohol problem

Ieva Aginskytė, Laima Bulotaitė

Institute of Psychology, Faculty of Philosophy, Vilnius University

Summary

Alcohol addiction affects not only the person who abuses it but also his family members. They go through negative feelings, anxiety and stress that lasts for a long time. Some family members of alcoholics lack the recognition of scientists. It is barely spoken about siblings of alcoholics. Sibling relationship is unique and one of lasting the longest. Therefore it is important to know, how does alcohol abuse affect them.

The aim of this study is to reveal the Relationship Characteristics of Adult Siblings of whom one has Alcohol Problem.

Research material and methods. The study involved 119 participants (26 had siblings who abused alcohol and 93 who didn't) aged between 18 and 35 years. Adult Sibling Relationship Questionnaire (Stocker, Lanthier, & Furman, 1997) was used to determine the features of siblings relationships.

Research results. The results of our study showed that alcohol consumption has a negative effect on the

siblings relationship. It shows less close relationship (less emotional support and acceptance, and fewer similarities) when compared with siblings who didn't abuse alcohol. More quarrels between siblings were found in women who abused alcohol and in those who had taken treatment of alcohol addiction.

Keywords: siblings, relationships, alcohol abuse.

Correspondence to Ieva Aginskytė
Vilnius University Faculty of Philosophy
Institute of Psychology
Universiteto str. 1, LT-01131 Vilnius, Lithuania
E-mail: leva.aginskyte@gmail.com

*Received 23 March 2020,
accepted 22 April 2020*